

У Дмитра Івановича з'явилася ідея зняти фільм про саму Віру Холодну під назвою «Тернистой славы путь». Сюжет фільму є повністю правдивим, його узгоджували з самою Вірою та її чоловіком. Глядачі були розчаровані фільмом: у ньому не було ні одкровенень, ні таємниць, ні сенсацій. Ніхто не хотів вірити, що Віра Холодна вірна дружина, мати та щаслива жінка [5,29].

В 1918 році акторка поїхала на зйомки в Одесу. Там вона посилилася в готель з поганими умовами (номер не обігрівався). До того ж під час концерту для професійної спілки театральних художників Одеси, що відбувся восьмого лютого 1919 року і в якому брала участь Віра Холодна, в театрі було холодно, гості сиділи в шубах, а актори виступали у звичайних платтях. Після цього концерту вона захворіла. Лікар встановив діагноз – «іспанка». Акторка прохворіла вісім днів. 16 лютого 1919 року Віри Холодної не стало. Собор, де прощалися з Вірою Холодною був переповнений шанувальниками її акторського таланту [5, 29].

Отже, вивчаючи життя та діяльність видатної української акторки часів німого кіно – Віри Василівни Холодної, можна простежити шлях жінки-кар'єристки, яка попри життєві перепони досягла значних успіхів у кінематографічному мистецтві. Вона залишила по собі значний творчий доробок, яким захоплюються до наших днів.

Список використаних джерел та літератури

1. Гинзбург С. С. Кинематография дореволюционной России. – М.: Аграф, 2007. – 508 с.
2. Мозгова С. І. Мадонна из мрамора. Вера Холодная / С. І. Мозгова // 100 великих женщин. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. – С. 230 – 236.
3. Прокофьева Е. В. Королева экрана. История Веры Холодной. – М.: И.Г.С., 2001. – 207 с.
4. Соболев Р. П. Люди и фильмы русского дореволюционного кино. – М.: Искусство, 1961. –177 с.
5. Холодная С. Воспоминания о сестре (рус.) // Советский экран : журнал. – 1990. – 14. – С. 28–29.

Науковий керівник: к. і. н., доцент Мотуз В. К.

Цап Т. С.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

СКАРБИ СІМ'Ї ПОЛУБОТКІВ: МІФІЧНІ ТА РЕАЛЬНІ

І досі побутує легенда про незвідані скарби наказного гетьмана Павла Полуботка, пошуки яких тривають до наших днів [1; 2; 3]. У ній йдеться про те, що 1720 р. в англійському порту з'явилася шхуна, яка привезла таємничий вантаж із далекої України. Це були золоті карбованці зі скарбниці Війська Запорізького, які згідно із заповітом гетьмана поклали на збереження в банк. Воля Полуботка була така: гроші мають бути повернені в Україну тоді, коли вона стане незалежною [6, 7]. Хто ж такі Полуботки? Як їм вдалося стати найбагатшими людьми свого часу в Україні–Гетьманщині?

Полуботки – давній козацький рід, політична кар'єра, яких пішла у гору ще за часів гетьманування Б. Хмельницького [7, 19]. Дослідники стверджують, що саме від Артема Полуботка, який був за походженням міщанином, а згодом стає чернігівським сотником, рід стає старшинським. Батько майбутнього наказного гетьмана Павла Полуботка – Леонтій Полуботок, який за часів гетьманування І. Брюховецького був чернігівським писарем дуже швидко піднімався по кар'єрних сходах. З 1671 р. він став чернігівським сотником, а після обрання Самойловича гетьманом – генеральним бунчужним. У 1678 р. він був уже генеральним осавулом й отримав перші маєтки, а з 1685 р. – переяславським полковником. Одруживши свого сина на племінниці Самойловича Євфимії, полковник увійшов до найближчого оточення гетьмана.

Перебуваючи на державних посадах Леонтій Полуботок не гребував можливістю поліпшити свої статки. Збагачувався він за рахунок землі, адже земля – це найголовніший актив козацької еліти у XVI–XVIII століттях. В універсалі чернігівського полковника І. Силича є відомості, що Л. Полуботку належить маєтність Розсудовщина, збудований ним млин на р. Борзні, а також вказано, що Полуботку було дозволено збудувати рудню. З 1669 р.

він активно скуповує землі. Так, у 1674 р. було куплено двір і город у містечку Понорниці за 24 копи грошей в Чернігові, а в 1675 р. – «дворову землю» за 150 золоти польських. У 1680 р. Леонтій придбав за 300 золотих двір у Чернігові та в Іллінському монастирі – млин у Понорниці за 325 золотих [4, 57].

За часів гетьманування Мазепи, Леонтія Полуботка було арештовано, але згодом звільнено. У вересні 1687 р. Мазепа своїм універсалом закріпив за ним нові володіння: куплені землі і млини на р. Убеді та в 1689 р. – володіння руднею у Любецькому ключі. Загалом же, згідно з царською Жалованою грамотою від 22 вересня 1690 р., за Л. Полуботком закріплювалися у вічне володіння даровані й придбані села й угіддя в Чернігівському і Переяславському полках: Губичі, Розсудів, Савинки, Довжик, Наумівка, Козленичі, Киселівка, Внуківка та інші з руднями і млинами [4, 58].

Після смерті батька Павло Полуботок став єдиним спадкоємцем маєтностей. Він активно займався господарською діяльністю, скуповуючи гаї, угіддя й землі й осаджуючи на них слободи. 18 червня 1703 р. П. Полуботок отримав від Мазепи другий універсал, в якому зазначалося, що «значній и заслуженій товариш П. Полуботок «презентоваль» свої купчі записи на «грунта Мишуковський, Семакувський, Вергевський свои власні, вчистою куплею...» [4, 60].

В універсалі за листопад 1705 р. вказано, що Полуботку було дозволено влаштувати млин та греблю біля с. Боровичів. У 1706 р. він купив дві сіножаті за 200 золотих та у військового товариша В. Надовецького придбав двір у Бобровиці з домом, городом і садом за 800 золотих та 15 осьмачок жита. Взимку і влітку 1708 р. були придбані: ґрунти й угіддя в с. Довжику, млин на р. Білоусі, двір у Чернігові – на загальну суму 930 золотих, 10 осьмачок жита і 2 осьмачки пшениці [5, 22-23].

Після переходу Мазепи на бік Карла XII, Полуботок залишився вірним цареві. Прибувши у Глухів за наказом царя, він сподівався на нову посаду – гетьмана Війська Запорізького, але Петро I поставився з недовірою до особи Полуботка, зважаючи на його незалежну вдачу й «хитрості». Гетьманом було обрано І. Скоропадського.

14 листопада 1708 р. Полуботку, як «відшкодування» за втрачені сподівання й враховуючи його «вірність» було видано Жалувану грамоту. За якою йому належали села в Сумському полку, в Лубенському уїзді – Михайлівське з млинами, озерами та іншими наближеними селами. Другу Жалувальну грамоту він отримав 22 грудня 1708 р., за яким йому належали села: Подгурне, Пески, Пчельське, Вибли, Орловка, Криски, Псаровк [4, 61]. За цими двома грамотами П. Полуботок, за підрахунками вчених, володів понад 2 тис. дворів посполитих та міщан і після Скоропадського став найбагатшим «державцею» в Україні–Гетьманщині.

Після арешту 1724 р. спеціальна комісія на чолі з О. Румянцевим провела опис рухомого і нерухомого майна самого Полуботка та двох його синів Якова і Андрія. Комісією була складена «Книга пожиткам бывшего полковника Павла Полуботка и детей его Андрея и Якова Полуботка», яка збереглася до нашого часу і дає точні відомості про стан маєтків та багатства сім'ї Полуботків. У «Книге пожиткам...», зокрема дається детальний опис садиби Полуботка в Чернігові. Вказується, що двір його знаходиться за р. Стрижем, 4 кам'яні «палати» та 3 «горниці». Опис «палати» виглядає таким чином, «...Палата, в ней иконь большихъ двъ, писанныхъ на деревъ, в томъ числь одна в рамъ, столь длинной, на немъ килимъ пестрой, лавки убиты сукномъ зеленымъ, на прибитъ коверъ одинъ, в той же палатъ 5 стуль, убитъ сукномъ, одно стуло убито кожею пестрой...» [8, 1]. «Горница» має такий вигляд: «Горница, в ней иконь, писанныхъ на холстинъ 30, его Полуботкова отца персона; в оной же горницъ столь, на немъ килимъ пестрой лавки убиты сукномъ краснымъ, на стьнь прибиты 3 килима пестрыхъ стьнные часы и 6 стуль, убиты сукномъ краснымъ, седьмое кожею» [8, 2]. При спальні – кімната в ній чимало ікон, на стінах – килими, стіл круглий, «на верху оныхъ хоромъ чердаки 2, в сеняхъ 2 фонаря, крыльца, над ними зделаны летние покои» [8,3]. В цьому документі також вказується, що в с. Михайлівці, Сумського полку Полуботок мав свій двір, де знаходиться світлиця і алкір. Подаємо опис майна в світлиці «Въ свитлицъ три образа

больших листовых въ рамахъ. 1 безъ рамъ, да двѣ меньшихъ въ рамахъ не, разнихъ позолоченныхъ; гербъ Императорскаго Величества, рѣзное шкафъ и поставецъ и столъ, ноги разные же, печь кахлювая, полощованная, 3 окна съ окончинами, а въ комнать кровать рѣзная съ верхомъ на слупахъ позолоченныхъ, и 7 оконъ съ окончиками» [8, 47].

У «Книзі пожиткам...» Полуботків про казкові скарби, барилецъ із золотом не згадується. Зате в ній детально описується фамільні коштовності, дорогий одяг, сувої сукна, оксамиту та тонкого полотна тощо. «Шкатулка зеленая, обита нельзомъ бѣлымъ, въ ней 7 ящиков, въ онѣхъ ящикахъ положено: одинъ перстень золотой, въ немъ камень аматистовой, по краямъ того перстня искры яхонтовые красныя, на камень вырезано его, Полуботковъ, гербъ [8, 4]. Всього в описі зазначено 20 золотих перстнів, 2 золоті обручки, 6 золотих і срібних хрестів, 4 серег золотих, 6 золотих ланцюжків, низки перлів, 2 скрині столового срібла – і це тільки коштовності самого Полуботка. Також відомо, що при конфіскації було вилучено: 24 мішки та 82 невеликі «пів мішки» «єфримків» (срібних талярів). У кожному мішку було срібних монет на 200 руб. та у пів мішку – на 100 руб. В описі також присутня інформація про коштовності та гроші синів Павла Полуботка та їхніх родин.

Отже, з вище сказаного можна дійти висновку, що Павло Полуботок був справді одним з найзаможніших козацьких старшин і найбільшим землевласником Гетьманщини свого часу, але підстав твердити про «казкові» багатства і скарби, які блукають банками Європи ми не маємо.

Список використаних джерел і літератури

1. Сокровища українського гетьмана (П. Полуботка) // 100 знаменитих загадок истории. – Харьков, 2006. – С. 231–236.
2. Мельник Л. Скарби Полуботка // Історія України. – 2001. – №37 – С. 1–4.
3. Войтенко В. У передчутті «... скарбів». Гетьман П. Полуботок. Українська культура. – 1993 – №1 – С. 24–25.
4. Мельник Л.Т. Маєтності та скарби Полуботка // Український історичний журнал. – 2000. – №5 – С. 57–68.
5. Миллер Д.П. Архивы Харьковской губернии // Сборник Харьковского историко-филологического общества. – Вып. 13. – 1902.
6. Юно Б. Скарб Полуботка, або Скільки Україні заборгувала Велика Британія? // Місто. – 2010 . – 17 лютого. – С. 7.
7. Вергіль О. Павло Полуботок і його нащадки. // Урядовий кур'єр. – 2010. – 16 жовтня. – С. 19.
8. Книга пожиткам бывшего черниговского полковника Полуботка и детей его, Андрея и Якова Полуботка // Чтения в имп. Обществе истории и древности российских при Московском университете. – Москва, 1862. – Кн. 3 (июль-сентябрь) – С. 1–133 + I–IV (Режим доступу до ресурсу: https://viewer.rusneb.ru/ru/005664_000048_RuPRLIB12050839?page=7&rotate=0&theme=white)

Науковий керівник: д.і.н., професор Масненко В. В.

Чистякова К. В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ УКРАЇНЦІВ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У радянській історіографії проблема політичних настроїв українського народу майже не вивчалась науковцями. Лише в 90-х рр. ХХ ст., коли Україна стала незалежною, українські історики почали активно досліджувати дане питання. Однак, багато дискусійних моментів пов'язаних з ним досі залишаються нерозкритими, зокрема ставлення українського населення до підписання пакту про ненапад 1939 р., а саме до міжнародній політики Радянського Союзу напередодні Другої світової війни. Недостатня вивченість цієї проблеми спонукала авторку до проведення наукової розвідки у відповідному напрямку.

Наприкінці 30-х рр. ХХ ст. відбулося загострення політичних відносин країн Європи. Незважаючи на поразку у Першій світовій війні, Німеччина стала досить потужною країною, яка мала амбіційні плани щодо перерозподілу світу [4, 397].